

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

Wydział Nauk Politycznych
i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

Roman Kuźniar
Agnieszka Bieńczyk-Missala
Patrycja Grzebyk
Robert Kupiecki
Marek Madej
Kamila Pronińska
Andrzej Szeptycki
Piotr Śledź
Marek Tabor
Anna Wojciuk

WYDANIE DRUGIE
ZMIENIONE I ROZSZERZONE

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2020

Recenzja:
dr hab. prof. ucz. *Wojciech Kostecki*

Redaktor prowadząca: *Hanna Raciborska*

Redakcja: *Anna Kaniewska*

Korekta: *Mirosława Onopiuk*

Projekt okładki: *Katarzyna Juras*

Copyright © 2020 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

Publikacja dofinansowana przez Wydział Nauk Politycznych
i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego

ISBN 978-83-66470-46-0

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa
tel. 22 828 95 63, 22 692 41 18, 22 828 93 91
dział handlowy: jw. w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie drugie, zmienione i rozszerzone
Skład i łamanie: WN Scholar (*Stanisław Beczek*)
Printed in Poland

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Rozdział 1 Roman Kuźniar	
Ewolucja problemu bezpieczeństwa – rys historyczny	18
1. Pierwsze traktaty o pokoju i równowadze sił	19
2. Liga Narodów – fiasko niedocenionej innowacji	24
3. Po drugiej wojnie – zimna wojna	28
4. Bezpieczeństwo w liberalnym porządku międzynarodowym	36
Rozdział 2 Roman Kuźniar	
Tradycyjne zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego	42
1. Użycie siły i polityka mocarstw	45
2. Państwo i jego interesy jako źródło zagrożeń bezpieczeństwa	52
3. Niezakończone procesy państwowotwórcze	57
4. Ideologie, religie i bezpieczeństwo	61
Rozdział 3 Marek Madej	
Zagrożenia asymetryczne	67
1. Zagrożenia asymetryczne – istota pojęcia	67
2. Ogólna charakterystyka zagrożeń asymetrycznych	70
3. Terroryzm	73
4. Pozostałe kategorie zagrożeń asymetrycznych	78
Rozdział 4 Kamila Pronińska	
Bezpieczeństwo energetyczne	88
1. Uwarunkowania poszerzenia zakresu badań nad bezpieczeństwem	88
2. Bezpieczeństwo energetyczne	91
3. Trendy globalne i regionalne – konsumpcja energii i układ sił	97
4. Militaryzacja stosunków międzynarodowych w sferze energetycznej	111
Rozdział 5 Kamila Pronińska	
Bezpieczeństwo ekologiczne i klimatyczne	116
1. Bezpieczeństwo i zagrożenia ekologiczne – kwestie definicyjne	116
2. Powiązania między problemami ekologicznymi a konfliktami zbrojnymi	121
3. Zmiany klimatu jako zagrożenie bezpieczeństwa	127

Rozdział 6 Kamila Pronińska

Bezpieczeństwo żywnościowe, wodne, zdrowotne	138
1. Bezpieczeństwo żywnościowe	138
2. Bezpieczeństwo wodne	142
3. Bezpieczeństwo zdrowotne	147

Rozdział 7 Patrycja Grzebyk

ONZ jako uniwersalny system bezpieczeństwa zbiorowego	154
1. Główne organy ONZ i ich rola dla pokoju i bezpieczeństwa	154
2. Działania ONZ dla pokoju i bezpieczeństwa	163

Rozdział 8 Patrycja Grzebyk

Ramy prawne użycia siły	177
1. Zakaz użycia siły	177
2. Wyjątki od zakazu użycia siły	181
3. Międzynarodowe prawo humanitarne (MPH)	189
4. Prawa człowieka w sytuacji zagrożenia dla pokoju	193
5. Odpowiedzialność za naruszenia prawa międzynarodowego	195

Rozdział 9 Marek Tabor

Porozumienia w sprawie kontroli zbrojeń i rozbrojenia	201
1. Problemy terminologiczne	201
2. Porozumienia dotyczące zbrojeń jądrowych	204
3. Zakaz broni biologicznej i chemicznej	224
4. Regulacje dotyczące broni konwencjonalnej	227
5. Środki budowy zaufania i bezpieczeństwa	232

Rozdział 10 Marek Madej

Sojusze polityczno-wojskowe: Organizacja Traktatu

Północnoatlantyckiego (NATO)	239
1. Sojusze polityczno-wojskowe – kwestie terminologiczne i teoretyczne	239
2. Sojusz Północnoatlantycki – geneza, podstawa działania i struktura organizacyjna	243
3. Funkcjonowanie Sojuszu w okresie pozimnowojennym	246

Rozdział 11 Andrzej Szeptycki, Piotr Śledź

UE jako <i>sui generis</i> system bezpieczeństwa	262
1. Wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa europejskiego	262
2. Ewolucja charakteru EPBiO/WPBiO	274
3. UE a NATO	278
4. UE jako wspólnota bezpieczeństwa	279

Rozdział 12	Agnieszka Bieńczyk-Missala, Kamila Pronińska	
Regionalne instytucje bezpieczeństwa		283
1.	Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	283
2.	Międzynarodowe instytucje bezpieczeństwa zachodniej hemisfery	293
3.	Afrykańskie międzynarodowe instytucje bezpieczeństwa	303
4.	Instytucje bezpieczeństwa regionu Azji i Pacyfiku	313
Rozdział 13	Marek Madej, Kamila Pronińska	
Konflikty zbrojne		319
1.	Zjawisko konfliktów zbrojnych we współczesnym świecie	319
2.	Przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych	322
3.	Tendencje we współczesnych konfliktach zbrojnych	326
Rozdział 14	Agnieszka Bieńczyk-Missala, Kamila Pronińska, Patrycja Grzebyk	
Opanowywanie kryzysów i rozwiązywanie konfliktów – przykłady		346
1.	Konflikty w byłej Jugosławii	346
2.	Konflikt w Demokratycznej Republice Kongo	353
3.	Konflikt w Darfurze	358
4.	Przypadek Wybrzeża Kości Słoniowej	365
5.	Konflikt w Libii	368
6.	Konflikt w Syrii	376
Rozdział 15	Agnieszka Bieńczyk-Missala	
Bezpieczeństwo ludzkie		384
1.	Geneza i główne założenia	384
2.	Rozwój koncepcji bezpieczeństwa ludzkiego w ONZ	385
3.	Krytyka koncepcji	388
4.	Państwa wobec koncepcji bezpieczeństwa ludzkiego	388
5.	Problemy praktyki	389
Rozdział 16	Andrzej Szeptycki	
Obszar poradziecki (studium przypadku)		398
1.	Charakterystyka regionu	399
2.	Polityka Federacji Rosyjskiej	404
3.	Współczesne konflikty na obszarze poradzieckim	408
4.	Regionalne struktury bezpieczeństwa	416
Rozdział 17	Piotr Śledź	
Przemysł zbrojeniowy i handel bronią		422
1.	Przemysł zbrojeniowy – definicja, ramy teoretyczne i ogólna charakterystyka	422
2.	Handel bronią – istota i funkcjonowanie	431

Rozdział 18 Robert Kupiecki

Polityka bezpieczeństwa Polski	444
1. Podstawowe pojęcia	445
2. Polityka bezpieczeństwa Polski po 1918 r. – ciągłość i zmiana	447
3. Zakończenie zimnej wojny a polityka bezpieczeństwa RP	449
4. Droga Polski do NATO i polskie priorytety w Sojuszu	453
5. USA i stosunki transatlantyckie w polskiej polityce bezpieczeństwa	459
6. Bezpieczeństwo zbiorowe w polskiej polityce	460
7. Unia Zachodnioeuropejska i Unia Europejska w polityce bezpieczeństwa RP	463
8. Wyzwania polityki bezpieczeństwa Polski	468

Rozdział 19 Robert Kupiecki

Sztuczna inteligencja a bezpieczeństwo międzynarodowe w przyszłości	472
1. Nowoczesne technologie a bezpieczeństwo międzynarodowe	472
2. Technologie przełomu a bezpieczeństwo międzynarodowe	476
3. Sztuczna inteligencja – koncepcja i podstawowe pojęcia	479
4. Sztuczna inteligencja jako wyzwanie dla bezpieczeństwa	484
5. Wojskowe zastosowania sztucznej inteligencji	486
6. Geopolityka sztucznej inteligencji i technologiczny wyścig zbrojeń	489
7. Polityka, międzynarodowa regulacja, etyka	491

Rozdział 20 Anna Wojciuk

Bezpieczeństwo w teoriach stosunków międzynarodowych	498
1. Realizm	499
2. Liberalizm	513
3. Konstrukttywizm	521
4. Podejścia krytyczne	527

Bibliografia	533
-------------------------------	-----

Indeks nazwisk	582
---------------------------------	-----

Noty o autorach	595
----------------------------------	-----